

EKONOMI

Av Bengt Rydén

OM STATEN, HAGNELL OCH HJÄLPGUMMAN

Näringspolitiken — eller bristen på en sådan — har varit ett stort diskussionsämne under den gångna hösten. Utanför de begränsade fackkretsarna har det varit mera populärt att diskutera frågan om de statliga företagens organisation eller om staten bör uppträda som hjälpgumma när skogsindustrin lägger ned än frågan om eller när en räntesänkning kommer. Ingenting ont sagt om denna intresseinriktning, tvärtom. De förra frågorna inbegriper ju även väsentliga sociala och politiska aspekter, även om naturligtvis rättsligt utförande har sådana inslag också.

Debatten om statsföretagens organisation har för en utomstående länge erbjudit ett fascinerande skådespel. Hans Hagnell har gång på gång under många års tid kritiserat och attackerat regeringen för bristande kunnighet, intresse och initiativ i frågan. Ibland har hans framstötter backats upp av mäktiga intressegrupper. Men resultatet har varje gång blivit lika magert. De ansvariga statsråden och regeringen som helhet har med en känsla av obehag skjutit ifrån sig frågan och låtit den bero. Men Hagnells framstöt i november var skarpare än någon gång tidigare. I skrivande stund är resultatet obekant men handelsministern har aviserat att vissa organisatoriska förändringar är på gång. En intressant fråga är om dessa i så fall är sakligt motiverade eller bara uttryck för

Juditha prövs
Tidningen
10/1966

att regeringen vill lugna ner den oppositionelle Hagnell.

Svagheter

Hagnells kritik av skötseln av de statliga företagen är i stora stycken säkert fullt riktigt. Men frågan är om hans recept är lika förnuftigt. Han föreslår bl a att statens samtliga affärsdrivande verk och aktiebolag ska samlas under ett gemensamt förvaltningsbolag och hänvisar till att den organisationsprincipen tillämpas av både det privata och kooperativa näringslivet. Men håller den liknelsen? Många statliga företag är inte startade i samma syfte och arbetar fortfarande inte med samma mål som de privata och kooperativa även om de naturligtvis försöker göra bästa möjliga ekonomiska resultat. Det finns därför inte heller någon garanti för att de sämsta och enligt Hagnell mest missgynnade statliga företagen kommer att bli mer effektiva och lönsamma enbart genom att ett förvaltningsbolag skapas i syfte att förse underskottsbolagen med överskottsbolagens pengar.

En springande punkt i frågan om statsföretagens arbetsformer är naturligtvis möjligheterna till kontroll och insyn i de enskilda bolagen. När det gäller offentligt ägda företag måste det i särskilt hög grad bli fråga om en avvägning mellan effektivitets- och kontrollsynpunkter. Hagnells förslag tycks inte ta hänsyn till denna svåra avvägningsfråga, vilket är dess kanske största svaghet.

Ropen på hjälp

Från många håll har man under den gångna hösten kritiserat att företagen ropar på hjälp så fort det blir fråga om en driftsnedläggelse och att staten tvingas rycka ut och agera hjälpgumma när den privata företagsamheten misslyckas. Det är en ganska märklig kritik, åtminstone i de delar som den riktas mot företagen. För det första är det inte bekant i vilka åsyftade fall som före-

tagen ropat på hjälp. Företagen informerar naturligtvis berörda parter av skilda slag och försöker lösa avvecklingsproblemen i samråd med dem. Nästa steg är i många fall att de berörda parterna, d v s representanter för arbetstagare, kommun, län o s v, reser till huvudstaden och besöker kärnhuset. Detta resulterar inte sällan i att lokaliseringspengar skakas fram. Kritiken träffar alltså det enkla faktum att dessa olika parter försöker ta tillvara sina egna, sina medlemmars och invånarens intressen. Lokaliseringspolitiken sådan den drivs och tillämpas i dag är dock knappast ett resultat av att man tillgodosett näringslivets önskemål. Förhållandet är som bekant det rakt motsatta.

Kan man beskylla de skogsbolag som lägger ned driften vid olönsamma enheter för att ha misslyckats? Knappast. Snarare skulle det kunna vara befogat att kritisera dem — vilket också ibland skett — för att inte tidigare ha vidtagit dessa åtgärder. Nedläggningarna inom skogsindustrin är inte tecken på misslyckanden utan på att företagen satsar hårt på att skapa goda resultat och god sysselsättning även i framtiden. Ett bland många andra sätt att nå detta mål är att koncentrera tillverkningen till färre men större och effektivare produktionsställen. Detta är en banalitet som i dagens läge är känd och accepterad av alla.

Den mest berättigade och samtidigt känsligaste punkten i Hagnells och andras kritik gäller regeringens samlade grepp över näringspolitiken. Dess mest utmärkande egenskap är planlöshet, säger man inte utan sanning. Men det är en stor fråga som det blir anledning att återkomma till.

